

„Forró” fenntarthatósági kérdések interdiszciplináris tükörben 1.

Gazdaság, növekedés, felelősség, kockázat

A gazdasági növekedés fenntarthatatlanságára adható válaszok

Antal Miklós PhD (MTA-ELTE Lendület Új Vízión Kutatócsoport), az MTA Fenntartható Fejlődés Elnöki Bizottság tagja

A gazdasági növekedés és a környezeti fenntarthatóság céljai között a történelem során számtalanszor alakult ki ellentét, melyek jellemzően fenntarthatatlansághoz, a természet rendszereinek átalakulásához, pusztulásához vezettek. Felmerül a kérdés, hogy miért olyan fontos a gazdaság GDP-vel mért teljesítményének növelése, miért engedünk ebből oly ritkán. Az a magyarázat, hogy mindez egy mérési probléma – tehát azért a GDP-t próbáljuk növelni, mert ezt tudjuk mérni, így jobb mérőszámok használata esetén másként fog működni a gazdaság – nem kielégítő. Az előadás bemutatja azokat a mélyebb okokat, melyek miatt bármilyen mérőszámok használata mellett fontos politikai és gazdasági cél marad a GDP növelése, mely nagy eséllyel fenntarthatatlan lesz. A bemutatott mechanizmusok tükrében a kiütelhetőségek messze túlmutatnak az indikátorok világán, és a politikai-gazdasági rendszer működésének radikális reformját követelik meg. Ez súlyos társadalmi konfliktusok nélkül elképzelhetetlen, de fenntarthatósági szempontból nagy eséllyel kikerülhetetlen.

Mit használjunk a GDP helyett a fejlődés mérésére?

Kandrács Csaba, az MNB alelnöke, az MTA Fenntartható Fejlődés Elnöki Bizottság tagja

A gazdasági teljesítmény számszerűsítésére egy, az 1930-as években megalkotott mérőszámot, a bruttó hazai terméket használják világszerte. A mutató alkalmas arra, hogy megmérjük egy gazdaság teljesítményét, az egyének jólétét egy adott időpillanatban, képességei azonban limitáltak. Az emberek jóléte, a termelés közben okozott környezeti károk hatása, a gazdasági teljesítmény fenntarthatósága mind olyan kérdések, amelyek kívül esnek a mérőszám hatáskörén. Az 1970-es évek óta tart a diskurzus a szóban forgó mutató hiányosságairól és lehetséges alternatíváiról. Az előadás célja ismertetni a fenntarthatóság alapelveit, áttekintést adni a legfontosabb hazai és nemzetközi alternatív mérőszámokról, illetve bemutatni a hazai jegybank új, fenntarthatóságot is figyelembe vevő mérőszámát.

A táplálkozási és a környezetvédelmi kultúra kialakulásának pszichológiája

A fenntartható táplálkozás pszichológiája

Düll Andrea, az MTA doktora, környezetpszichológus, intézetigazgató egyetemi tanár (ELTE PPK Ember–Környezet Tranzakció Intézet), az MTA Fenntartható Fejlődés Elnöki Bizottság tagja

Az előadás bemutatja, hogyan tud a pszichológia hozzájárulni egy olyan táplálkozási kultúra kialakításához, amely egyszerre szolgálja az emberek egészségét és bolygó jólétét is. Röviden áttekintésre kerül, mit tekinthetünk pszichológiai értelemben fenntartható táplálkozásnak és hogyan viszonyulnak ehhez az ideális táplálkozási formához a különféle kultúrák táplálkozási szokásai. A táplálék összetétele mellett az élelmiszerek forrásának és az élelmiszerhulladéknak is nagy szerepe van a táplálkozás fenntarthatóságában, ezért az előadás második része nem csak táplálkozási szokások befolyásolásával kapcsolatos

pszichológiai kutatásokat tekinti át, hanem kitér az élelembeszerzés és élelmiszerhulladék keletkezésével kapcsolatos pszichológiai vizsgálatok eredményeire is. A kutatások alapján első lépésként fontos az információ-átadás, a közérthető tudásmegosztás, amely sok program kezdő eleme, de ezt szükséges meghaladni annak érdekében, hogy valódi viselkedésváltozást érjünk el – ebben pedig segít, ha a programokat közösségi szintre emelve erősítjük a részvételiséget, ha hangsúlyozzuk a cselekvés győztes-győztes voltát (vagyis, hogy ezzel nem csak a környezet, hanem a személy is nyer), és ha figyelmet fordítunk a hatékony kommunikációs technikák használatára. Kiemelten fontos továbbá, hogy legyenek a nyilvános kommunikációs térben olyan erőteljes példaképek (pl. sztárséfek, népszerű sportolók, influenszerek), akik segítik az egészséges és egyszersmind fenntartható táplálkozási normák megteremtését, ezzel is erősítve a társas támogatást azok felé, akik épp kísérleteznek a táplálkozással kapcsolatos viselkedésváltozással.

A környezettudatos cselekvés pszichológiai akadályai – a tétlenség sárkányai

Varga Attila pszichológus, egyetemi docens (ELTE PPK Ember–Környezet Tranzakció Intézet)

Az előadás egy országos reprezentatív mintán végzett kutatásunk eredményeit mutatja be, melynek keretében feltártuk a mindennapi életben megvalósítható környezetvédő cselekedetek gyakoriságát, és hogy az emberek mely területeken tervezik környezetvédőbbé tenni életvitelüket a közeljövőben. Bemutatjuk, mely területen tartják könnyűnek, illetve nehéznek az emberek az életvitelük környezettudatosabbá tételét. A vizsgálat keretében feltártuk azt, hogy melyek azok a leggyakoribb pszichológiai gátló tényezők, melyek hátráltathatják a környezetvédő cselekedetek megvalósulását és szándékok kialakulását. Eredményeink szerint a környezetvédelem szándéka a magyar lakosság elsöprő többségének a gondolkodásban jelen van, de az emberek különböző területeken különböző mértékben nyitottak a környezeti szempontokból kedvező változásokra. Elemzéseink rámutattak arra is, hogy a különböző pszichológiai gátlótényezők különböző mértékben függenek össze a megvalósult környezetvédő cselekedetekkel és szándékokkal, és hogy ennek a kapcsolatrendszernek az alakulásában az ökológiai krízissel kapcsolatban átélt érzelmek (ökoszorongás, ökogyász, ökobűntudat) is szerepet játszanak.